

Opgave 3 De meeste mensen deugen

17 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een overeenkomst tussen het mensbeeld van Freud en het mensbeeld in de vernistheorie: passies zijn de drijvende kracht achter ons handelen / het Es kan slechts ten dele in bedwang gehouden worden door de beschaving (in de vorm van een Über-Ich).

voorbeeld van een goed antwoord:

Een overeenkomst tussen het mensbeeld van Freud en dat in de vernistheorie is dat beide ervan uitgaan dat ons handelen wordt gestuurd door niet aan de maatschappij aangepaste driften en verlangens / Zowel volgens het mensbeeld van Freud als volgens de vernistheorie kunnen de onderliggende driften of onze agressieve aard het Über-Ich of het dunne laagje vernis doorbreken.

18 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van de twee vermogens waarvan mensen volgens Locke afstand doen bij de oprichting van de staat: mensen doen afstand van het vermogen om te doen wat nodig is voor het eigen levensbehoud en van het vermogen om te straffen 1
- een uitleg dat het vermogen om te doen wat nodig is voor het eigen levensbehoud maakt dat het stamhoofd op Paaseiland volgens de opvatting van Locke tekort is geschoten: in ruil voor het opgeven van dit vermogen door burgers, moet het staatshoofd hun leven beschermen en dit doet hij niet door zijn moai-productie / daarin faalt hij doordat een burgeroorlog ontstaat 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- In de natuurtoestand bezit iedereen het vermogen om dat te doen wat hij nodig acht voor zijn eigen lijfsbehoud en het vermogen om te straffen, zowel om recht te spreken als om zelfstandig te straffen. Deze twee vermogens worden opgegeven bij de oprichting van de staat 1
- Volgens Locke doen mensen in de staat afstand van het vermogen om dat te doen wat zij nodig achten voor hun eigen lijfsbehoud omdat dit iedereen in de samenleving ten goede komt. Het stamhoofd op Paaseiland voerde de productie van de moai echter zover op dat er erosie en honger ontstond. Daarnaast leidt de heerschappij van het stamhoofd tot een burgeroorlog, waarin het welzijn en de veiligheid van burgers zeker worden geschaad. Het stamhoofd schiet dus tekort, omdat een staat is bedoeld om het leven, de vrijheid en het eigendom van iedereen beter te kunnen beschermen dan in de natuurtoestand 1

Vraag	Antwoord	Scores
19	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	• een uitleg met Lockes idee van de natuurwet dat de natuurtoestand geen situatie van totale bandeloosheid is omdat de natuurtoestand bestuurd wordt door de natuurwet, die inhoudt dat iedereen recht heeft op leven, gezondheid, vrijheid en bezit	1
	• een argument voor of tegen Locke dat een natuurtoestand niet noodzakelijk vervalt in een oorlog van allen tegen allen	1
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	• Volgens Locke bestaat in de natuurtoestand ook een wet, namelijk de natuurwet, die inhoudt dat iedereen gelijk is en recht heeft op leven, gezondheid, bezit en vrijheid. Mensen zien deze wet met hun rede in en daarom vervalt de natuurtoestand volgens Locke niet in een totale bandeloosheid	1
	• Ik denk dat een natuurtoestand helemaal niet hoeft te vervallen in een oorlog van allen tegen allen, want ik denk dat mensen zich van nature kunnen inleven in andere mensen. Mensen kunnen volgens mij gezamenlijk afspraken maken en elkaars gezondheid en bezit respecteren, zoals Locke ook stelt. Zeker wanneer mensen in kleine stamverbanden leven, begrijpen ze ook de belangen van anderen. Ik denk dat problemen ontstaan als een samenleving sterk groeit of als er schaarste optreedt, maar zolang dit niet het geval is, zal er niet automatisch een oorlog van allen tegen allen ontstaan	1
	of	
	• Ik denk dat een natuurtoestand wel degelijk automatisch vervalt in een oorlog van allen tegen allen. Locke denkt dat mensen rationeel inzien dat iedereen gelijk is en dat we daarom het leven en bezit van anderen zullen respecteren. Ik denk echter dat dit besef van gelijkheid heel beperkt zal zijn. Zonder wetten zullen mensen elkaar snel in de weg zitten: dit is mijn stuk land, jouw kind steelt mijn appels. Zonder rechtspraak en handhaving zullen conflicten snel uit de hand lopen. De situatie van een oorlog van allen tegen allen is dan dus veel waarschijnlijker dan vreedzaam samenleven	1
20	maximumscore 2	
	Een goed antwoord bevat de volgende elementen:	
	• een uitleg van 'epithumia' (begeerte, lustvol verlangen) met het voorbeeld van de Paaseilanders in het vruchtbare paradijs: de Paaseilanders konden op hun vruchtbare eiland hun lichamelijke behoeften vervullen omdat er een overvloed was aan voedsel	1
	• een uitleg van 'thymos' (emotionele bezieling) met het voorbeeld van het 'collective work event': door thymos richt men zich op zaken die van waarde zijn, zoals bijvoorbeeld verbondenheid met anderen door samen iets te creëren	1

Vraag	Antwoord	Scores

voorbeeld van een goed antwoord:

- Bij epithumia draait het om lustvol verlangen, waarbij je vooral je lichamelijke behoeftes wilt vervullen. De Paaseilanders leefden in een vruchtbaar paradijs, dus er is blijkbaar eten en drinken genoeg. Dit suggereert ook dat ze tijd genoeg hadden om te luieren, te badderen of seks te hebben 1
- Het thymotische verlangen van mensen wordt ook wel ‘bezieling’ genoemd. Dit richt zich op zaken waar we van houden, die we van belang vinden. In het voorbeeld van het ‘collective work event’ zie je dit terug, omdat lichamenlijk genot daarbij opzij wordt gezet voor iets hogers, namelijk het saamhorigheidsgevoel binnen een gemeenschap 1

21 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het begrip ‘netwerk’ wat er volgens Latour mis is met het subject-objectschema: we moeten af van het denken waarin rationele subjecten tegenover meetbare objecten staan, want in de praktijk zijn het subjectieve en het objectieve met elkaar in netwerken verweven 1
- een uitleg met een voorbeeld wat een ecologische transitie inhoudt: een voorbeeld waarbij de economie zodanig wordt ingericht dat de natuur niet wordt ondermijnd 1
- een argument met dit voorbeeld en het begrip ‘netwerk’ of we af moeten stappen van het subject-objectschema, zoals Latour stelt, om een ecologische transitie te kunnen bereiken 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Latour is de scheiding tussen onszelf als rationele subjecten enerzijds en de wereld gevuld met meetbare objecten anderzijds onterecht en schadelijk, omdat het daardoor lijkt alsof wij de wereld om ons heen kunnen controleren en manipuleren. Onze ervaring is juist een veranderend proces waarbij alles is opgenomen in dynamische netwerken. Wij zijn daarom als mens verweven met de wereld om ons heen 1
- Eén bron van oververhitting van de aarde is de kledingindustrie. Doordat de mode snel verandert, wordt de grondstofproductie tot een hoog tempo opgevoerd. Een ecologische transitie kan daarin plaatsvinden door onze consumptieve levensstijl te veranderen, zoals langer met kleding doen en meer oog hebben voor kwaliteit en herkomst van kleding. Uiteindelijk moet de kledingmarkt bij een ecologische transitie zodanig worden vormgegeven dat die geen schade voor de natuur meer oplevert 1

Vraag	Antwoord	Scores

- Om zo'n ecologische transitie te kunnen bereiken moeten we volgens mij inderdaad van het subject-objectdenken afstappen. Wij staan niet als machtige subjecten tegenover een manipuleerbare objectieve werkelijkheid, maar we zijn onderdeel van de natuur. Ons doen en laten wordt beïnvloed door de complexe en dynamische netwerken waarin we leven. Alleen als we ons dit realiseren kunnen we ook andere perspectieven en belangen dan die van onszelf serieus gaan nemen: het draait niet alleen om mijn behoefte aan de nieuwste mode, maar ook om de aarde als geheel. Onze kleding is niet iets wat wij via grondstoffen aan de objectieve natuur onttrekken; via de vezels van onze kleding zijn wij juist verbonden met de natuur

1

of

- Om een ecologische transitie te bereiken hoeven we volgens mij niet van het subject-objectschema af te stappen. Volgens Latour moeten we af van de scheiding tussen subject en object, omdat dit de mens te veel neerzet als een soeverein, exploiterend wezen, terwijl we onderdeel zijn van een netwerk. Latours voorstel is volgens mij een vervaging tussen subject en object, die juist averechts werkt. Wij zijn nu eenmaal exploiterende wezens die proberen de wereld naar onze hand te zetten, maar we kunnen ons daarbij wel realiseren dat ook de aarde begrensd is. Als we over een paar honderd jaar nog steeds op deze planeet willen wonen, moeten we er duurzamer mee omgaan. En juist als rationeel subject kunnen wij onze omgeving zo inrichten dat we er lang gebruik van kunnen blijven maken

1

22 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat het overnemen van het negatieve mensbeeld van het verhaal van het verval van Paaseiland een schadelijk nocebo-effect heeft, omdat mensen zich met hun mensbeelden tot zichzelf in de wereld verhouden.

voorbeeld van een goed antwoord:

Mensen leven niet eenvoudigweg hun leven, maar verhouden zich ook tot zichzelf in de wereld. Daardoor kunnen mensbeelden die we aangereikt krijgen, zoals met het verhaal over Paaseiland, van invloed zijn op hoe we onszelf beschouwen en hoe we ons gedragen. Het negatieve mensbeeld, zoals dit naar voren komt in het eindeloos herhaalde verhaal over de egoïstische eilandbewoners die hun eigen beschaving vernietigden, kan zo een nocebo-effect krijgen: we nemen dit negatieve mensbeeld over, geloven erin en handelen ernaar.

Vraag	Antwoord	Scores

23 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een argumentatie met het idee van de ‘homo puppy’ voor:

- het humanisme, dat uitgaat van menselijke autonomie en dat de oorsprong van de liefde in de menselijke natuur zelf plaatst,

of

- het anti-humanisme, dat het leven beschouwt als chaotisch krachtenspel zonder hogere zin.

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik geloof dat de mens van nature goed en vriendelijk is. Inderdaad een ‘homo puppy’, zoals Bregman beweert, want ik zie mensen vooral hun best doen voor elkaar. Daarom ben ik eerder een aanhanger van het humanisme, waarin men er ook van uitgaat dat liefde in de menselijke natuur zit. Ik geloof niet dat het leven strijd is. Bovendien lopen we het gevaar van een nocebo-effect: als we maar vaak genoeg zeggen dat mensen slecht zijn, gaan we er ook nog in geloven.

of

- Ik ben aanhanger van het anti-humanisme, want ik denk dat alle praat over de goedheid van de mens vooral een teken van slavenmoraal is. We zijn bang om eerlijk te zijn over onszelf, namelijk dat we worden gedreven door onze wil tot macht. De theorie van de ‘homo puppy’ lijkt me wat vergezocht. Maar zelfs als het waar is dat wij een gedomesticeerde mens zijn, dan gebruiken we onze sociale intelligentie volgens mij vooral om er zelf beter van te worden.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 12 juli.

6 Bronvermeldingen

- tekst 1: universonline.nl, De psychologie van hebzucht, 29 september 2016
- tekst 2/3: De Volkskrant, De langzame normalisering van de hebzucht, 15 september 2018
- tekst 4: theminimalists.com, What is minimalism?, geraadpleegd op 14 september 2020
- tekst 5/6: Jonathan Franzen, De correcties, 2012
- tekst 7: Rutger Bregman, De meeste mensen deugen, 2019